

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИК АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Здійснено критичний огляд методичних рекомендацій з аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання, розглянуто проблемні питання та виділено напрями їх вирішення щодо застосування методик фінансового аналізу на вітчизняних підприємствах

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин в Україні сприяє активізації фінансової діяльності підприємств, пошуку додаткових джерел фінансування з обґрунтуванням розміру та структури залучених коштів. Водночас фінансовий стан багатьох підприємств нестабільний, виникають проблеми щодо невпевненості у ділових партнерах, у законодавчій базі, фінансово-економічній політиці держави, а, отже, і у перспективах діяльності суб'єкта господарювання.

З метою отримання кваліфікованої оцінки господарської діяльності власники та керівники підприємств дедалі частіше звертаються до аналітичних розрахунків, зокрема, до фінансового аналізу, проведення якого дозволяє одержати висновок про достатність платіжних засобів, співвідношення власних та залучених коштів, швидкість обороту капіталу й причини його зміни, обсяг фінансування певного виду діяльності тощо. Таким чином, виникає необхідність в обґрунтованому управлінні діяльністю підприємства, що може забезпечити фінансовий аналіз як складова системи економічного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні підходи до проведення аналізу фінансового стану підприємства висвітлені у працях таких вчених, як М.Я. Коробова [9], Г.О. Крамаренка [10], Л.А. Лахтіонової [12], Є.В. Мниха [21], В.В. Осмоловського [26], П.Я. Поповича [24], Н.В. Тарасенка [25], Л.Н. Чечевіциної [28] та ін. Проте в сучасних умовах існує необхідність розробки єдиної методики фінансового аналізу з метою адаптації до вітчизняних умов господарювання.

Метою дослідження є вивчення методичних основ

проведення аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання з позиції регулювання на державному рівні з метою розробки єдиної методики через доповнення системи показників та стандартизації їх розрахунку.

Викладення основного матеріалу дослідження. За ринкових відносин аналіз фінансового стану набуває пріоритетного значення, оскільки попередньо проведена оцінка діяльності підприємства відповідно до запитів керівництва надає можливість сформулювати оптимальну структуру засобів підприємства, визначити найбільш раціональні шляхи використання ресурсів, забезпечити наявність на поточному рахунку підприємства мінімально необхідної суми грошових коштів для погашення поточних зобов'язань, розробити комплекс заходів з попередження чи недопущення виникнення збитків. Проф. С.І. Шкарабан відзначив, що фінансовий аналіз є суттєвим елементом фінансового менеджменту і аудиту. Всі користувачі результатами фінансового аналізу використовують їх для прийняття рішень з оптимізації своїх інтересів [29, с. 221]. Процес удосконалення фінансового аналізу експонує важливі умови, які збільшують динамічність господарської діяльності та процес примноження капіталів, відповідно використовуючи з цією метою інформацію, яка створюється в системі бухгалтерського обліку, про майно, капітал, витрати і результати, а також про грошові надходження [30, с. 86].

За результатами опитування обліково-економічного персоналу 110-ти підприємств Житомирської області встановлено, що вони розраховують показники аналізу фінансового стану для наступних цілей (рис. 1).

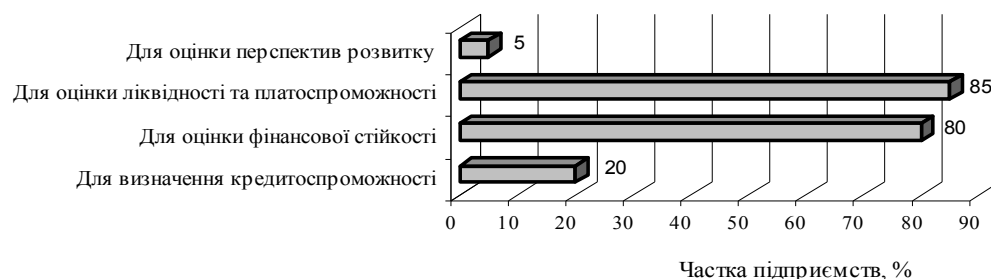

Рис. 1. Цільові спрямування проведення аналізу фінансового стану підприємствами Житомирської області

Отже, найбільша їх кількість (80 % і 85 %) здійснюють аналіз фінансового стану з метою оцінки фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності. Лише 5 % підприємств за його допомогою оцінюють перспективи розвитку підприємства в майбутньому. Це підтверджує факт невиконання перспективного економічного аналізу і, відповідно, низьку якість ретроспективного.

Будь-який аналітичний процес має здійснюватися на єдиній затвердженій методиці, яка забезпечить отримання повного й співставного висновку про стан досліджуваного підприємства. Відповідно слід визначити, що більшість вчених, зокрема, Є.П. Кожанова [7], М.Я. Коробов [9], Г.О. Крамаренко [10], Л.А. Лахтіонова [12], Є.В. Мних [21], В.В. Осмоловський [26], П.Я. Попович [24], Н.В. Тарасенко [25], Л.Н. Чечевіцинова [28] та ін. основними етапами оцінки фінансового стану підприємства виділяють аналіз структури та динаміки активу та пасиву балансу, ліквідності і платоспроможності, рух грошових коштів, фінансової стійкості, ділової активності, ймовірності банкрутства підприємства. Давиденко Н.М. окремим етапом виділяє оцінку стану підприємства на ринку

цінних паперів [3], однак він проводиться лише для тих підприємств, акції яких котируються на фондових ринках. Однак автори кожен з етапів пропонують здійснювати на основі розробленої ними методики, яка відрізняється у кожному з літературних джерел переліком фінансових коефіцієнтів та їх нормативних значень. Найбільша кількість дискусійних питань з аналізу фінансового стану виникає при здійсненні аналітичного дослідження фінансової стійкості підприємства, його ліквідності та платоспроможності. Проведене дослідження методик аналізу фінансового стану за різними авторами свідчить не лише про відсутність єдиної системи оціночних показників для визначення ступеня стійкості фінансового стану підприємства, рівня платоспроможності та ліквідності, але й про наявність різних назв для показників, розрахованих за одним і тим же алгоритмом, та однакових назв для індикаторів, обчислених різними способами.

Зазначимо, що окремі автори пропонують розраховувати або недостатню кількість показників (П.Я. Попович [24]), або досить широкий спектр фінансових коефіцієнтів (В.О. Мец [20]) для оцінки

фінансового стану підприємства, що не дозволяє уявити цілісну картину фінансового стану суб'єкта господарювання та сформувати об'єктивну думку про ступінь стійкості його фінансового стану.

Відмінності у назвах, методиці розрахунку фінансових коефіцієнтів, значні коливання у нормативних значеннях фінансових коефіцієнтів вказують на те, що методика фінансового аналізу в Україні є нерозробленою. погоджуючись з проф. В.В. Ковальовим щодо причин невідповідності методики аналізу фінансового стану колишніх пострадянських країн ринковим умовам господарювання [6, с. 30], виділимо наступні:

1. Західний досвід використання показників та їх нормативних значень без інтерпретації їх використання на українських підприємствах. Нині в Україні набуло поширення застосування зарубіжних методик розрахунку фінансових коефіцієнтів. Функціонуючи в інших країнах світу методики аналізу фінансової стійкості здебільшого неспроможні правильно оцінити стан справ саме в Україні. Погоджуємося з думкою О.І. Пилипенка, що на сьогоднішній день відсутня єдина методика розрахунку фінансових коефіцієнтів [22, с. 225], тому потрібно розробити нову уніфіковану методику, яка б задовольнила широке коло користувачів. Адже фінансові показники повинні давати об'єктивну і точну характеристику фінансового стану підприємства, його стійкості; для всіх показників мають бути зазначені числові нормативи діапазону їх змін як у просторі, так і в часі.

2. Несистематизованість напрямів аналізу фінансового стану підприємства, що не дозволяє побачити зміни у фінансовому стані або результатах господарської діяльності та визначити тенденції і структуру таких змін, що, у свою чергу, не вказує керівництву підприємства на загрози та можливості, які йому властиві. Вважаємо, що для оцінки стану суб'єкта господарювання потрібно використовувати не просто певний перелік фінансових коефіцієнтів, а їх систему, на основі вивчення яких можна було б сформувати цілісну картину діяльності підприємства. Система оціночних показників фінансового стану підприємства має бути розроблена відповідно до потенційних інтересів кожної з груп користувачів фінансової звітності.

Стандартизований розрахунок найважливіших аналітичних показників дав би змогу статистичним органам обробкою й узагальненням інформації, що надходить, видавати її у розрізі підприємств, видів економічної діяльності, а також у регіональному розрізі й у масштабах держави. Існуючий вакуум деталізованої аналітичної інформації могли б заповнити і комерційні організації завдяки виданню тематично структурованих аналітичних оглядів на основі стандартизованих показників та іншої інформації [4, с. 25-26]. В економічно розвинутих країнах проблем з аналітичною базою практично не існує – інформаційні агентства публікують масу аналітичних даних, згрупованих за галузями, підгалузями, групами підприємств тощо [5, с. 200]¹.

3. Відсутність диференціації нормативних значень показників за видами економічної діяльності. Тотожну позицію висловлює Л.А. Купчина [11, с. 51], однак лише проф. Г.В. Митрофановим [27] розроблена методика оцінки фінансового стану на підставі нормативних значень фінансових коефіцієнтів для підприємств машино- та верстатобудування, підприємств легкої і харчової промисловості, підприємств сфери обігу, які враховують особливості господарської діяльності кожної групи підприємств.

Підтвердження вказаних причин неможливості повноцінного застосування методики аналізу фінансового стану знайшло відображення на рівні затверджених методичних рекомендацій з проведення аналізу діяльності підприємства [13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 23] і виявлено їх неспівставність та суперечність.

Зазначимо, що фінансовий аналіз підприємства проводиться за встановленими та визначеними напрямками. Однак назва цих напрямків та порядок включення до загальної методики фінансового аналізу відрізняються у кожній з наведених рекомендацій. Наприклад, Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, надані Центральною спілкою споживчих товариств України [14] взагалі надають лише перелік показників, що необхідно розрахувати, навіть не вказуючи порядок їх розрахунку (коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості та тривалість періоду погашення дебіторської заборгованості). А в Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [17] взагалі передбачається розрахунок чотирьох показників (коефіцієнт покриття, забезпеченості власними оборотними засобами, економічний показник поточної платоспроможності, коефіцієнт Бівера), що безумовно є не достатнім для проведення повного фінансового аналізу.

У свою чергу, такий напрям фінансового аналізу, як оцінка майнового стану підприємства, знайшов своє відображення у п'яти методичних рекомендаціях [14, 16, 18, 19, 23]. Однак, Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [16] називають даний напрям аналізом виробничо-господарської діяльності, що вважаємо неправильним, оскільки індикатори даного напрямку характеризують склад, розмір та рівень майна підприємства та джерел його утворення, однак не враховують ступінь платоспроможності, стійкості, оборотності, рентабельності, що формують уявлення про всю господарську діяльність суб'єкта господарювання. Лише у Методичних рекомендаціях по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [16] у напрямі оцінки майнового потенціалу виділено показник амортизаційної віддачі як співвідношення товарної продукції в діючих цінах до суми амортизації відповідно до даних ф. № 2 "Звіт про фінансові результати". Вважаємо розрахунок даного індикатора недоцільним з точки зору неможливості використання амортизаційних відрахувань для отримання доходу підприємства.

Виявлено, що згідно Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації [23] необхідно для оцінки ступеня зношеності основних засобів розраховувати коефіцієнт зносу основних засобів, то в інших рекомендаціях пропонується визначити коефіцієнт придатності основних засобів. Вважаємо, що для повного аналізу необхідно розраховувати обидва показники, оскільки вони в комплексі характеризують ступінь зношеності основних засобів і є взаємооберненими.

Аналіз фінансового потенціалу не виокремлюється з чітким переліком коефіцієнтів та їх груп, аналіз яких може дати змогу аналітику робити висновки про ефективність використання фінансового потенціалу підприємства. З нашої позиції для аналізу фінансового потенціалу підприємства необхідно оцінити його ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість. Розробниками методичних рекомендацій не враховано дані напрями, що свідчить про непридатність жодної методики для проведення повноцінного аналізу фінансового потенціалу суб'єкта господарювання.

Щодо кількості показників, що входять до аналізу ліквідності, та методів їх розрахунку, відзначимо, що більшість рекомендацій надають однаковий порядок розрахунку відповідних коефіцієнтів. Однак існують деякі неточності, які прослідковуються майже у кожній з наведених методик:

1. Коефіцієнт покриття у більшості методик розраховується як відношення оборотних активів підприємства до його поточних зобов'язань. Лише у Методиці проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій [13] і Методичних рекомендаціях щодо

¹ В якості прикладу можна привести щорічну публікацію Американським інститутом присяжних бухгалтерів (American Institute of Certified Public Accountants, AICPA) оглядів обліково-аналітичних даних про 600 компаній різних галузей та видів діяльності у збірнику "Accounting Trends and Techniques" [5, с. 200].

підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств – емітентів облігацій [18] від оборотних активів пропонується віднімати витрати майбутніх періодів. Визначення таким чином чисельника дроби є економічно неправильним, оскільки витрати майбутніх періодів не входять до оборотних активів підприємства. Нами було відмічено не відповідність нормативного значення даного показника за існуючими методиками (більше 1, від 1,5-2,5 тощо). З нашої позиції, найкращою для підприємства є ситуація, коли його оборотні активи вдвічі перевищують поточні зобов'язання, оскільки за такого співвідношення у разі погашення всіх своїх зобов'язань воно зможе продовжувати своє функціонування й надалі.

Зазначимо, що в деяких методичних рекомендаціях коефіцієнт покриття має назву коефіцієнт загальної ліквідності, поточної ліквідності, що спричиняє невизначеність аналітика. Зокрема, у Методичних рекомендаціях з організації кабінетного аудиту [15] використано саме назву коефіцієнт поточної ліквідності, що вважаємо прийнятним з позиції, що оборотні активи є поточними у звітному періоді. Крім того, виходячи з розмежування активів за ступенем ліквідності (абсолютноліквідні, швидколіквідні, повільноліквідні, важколіквідні) назва коефіцієнт покриття не охоплює сутності покриття усіх поточних зобов'язань оборотними активами, це може стосуватися і покриття витрат доходами тощо.

2. Методичні рекомендації [16, 18, 19, 23] пропонують коефіцієнт швидкої ліквідності розраховувати як відношення суми грошових коштів підприємства, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості до поточних зобов'язань підприємства. Інші чотири методики взагалі не вносять даний коефіцієнт до аналізу ліквідності підприємства, що є недоречним.

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності включено до методики фінансового аналізу в шести методичних рекомендаціях. Але, у Методичних рекомендаціях по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [16] розрахунок даного коефіцієнта не включає поточні фінансові інвестиції, що, у свою чергу, є неправильним та призводить до його заниження.

4. Стосовно наступного показника було встановлено, що він має різну назву у кожній з розглянутих методик, і це збільшує невизначеність аналітика. Проте, порядок розрахунку однаковий: різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями. Даний показник отримав наступні назви: чистий оборотний капітал, власні оборотні засоби, робочий капітал, власний оборотний капітал. Враховуючи те, що дані для розрахунку індикатора беруться з балансу підприємства та ґрунтуються на інтерпретації балансового рівняння (Актив – Зобов'язання = Власний капітал), пропонуємо даному показнику присвоїти назву власний оборотний капітал підприємства.

Наступним етапом аналізу фінансового потенціалу підприємства є оцінка його платоспроможності (фінансової стійкості), проте ні в Методичних рекомендаціях щодо проведення аналізу фінансового стану підприємства-боржника при отриманні відстрочок (розстрочок) [19], ні в Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [17], ні у Методичні проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій [13] даний напрям має назву аналіз джерел власних коштів, а у Методичних рекомендаціях з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств [14] його назва взагалі відсутня. Стосовно коефіцієнтів, що встановлені для проведення даного напрямку фінансового аналізу, то з приводу їх переліку, та методів розрахунку існує повна неузгодженість між собою методичних рекомендацій. Спільним для всіх є лише один показник – коефіцієнт автономії, що встановлюється шляхом відношення власного капіталу до валюти балансу підприємства (він також має назву коефіцієнта фінансової автономії, фінансової незалежності, фінансової стійкості). Виходячи із сутності розрахунку даного коефіцієнта, який показує

залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, тобто його можливість здійснювати діяльність на розсуд лише власників, а у такому випадку суб'єкт господарювання виступає окремою автономією, пропонуємо зберегти за ним назву – коефіцієнт автономії.

Аналізуючи інші показники, отримано наступні висновки: 1) коефіцієнт фінансування (відношення залученого капіталу до власного) рекомендується у методиках [18; 23]; 2) коефіцієнт забезпечення власними оборотними активами (відношення чистого оборотного капіталу до оборотних активів) та коефіцієнт маневреності власного капіталу (відношення чистого оборотного капіталу до власного капіталу) наводиться у методиках [14; 18; 23] (у останній методиці дані коефіцієнти мають інші назви, однак порядок розрахунку однаковий); 2) коефіцієнт фінансової стійкості або стабільності (відношення власного капіталу до залученого) наводиться у методиках [13; 15]. Даний показник також присутній і у методиці [14], однак його порядок розрахунку кардинально відрізняється. У методичних рекомендаціях по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [16] наводиться порядок розрахунку оборотного до коефіцієнту стійкості показника.

Оскільки Методичні рекомендації з організації кабінетного аудиту були розроблені Державною податковою адміністрацією України [15], у переліку їх показників присутні й такі, що зумовлюють їх зацікавленість як суб'єкта контролю щодо своєчасності та відповідності сплати податків. Зокрема, це коефіцієнт податкової заборгованості та коефіцієнт забезпечення податкового боргу. Їх внесення до загальної методики є недоречним, оскільки вони носять вузьке функціональне призначення, проте можливе за умов подання аналітичних звітів до податкових органів.

Показники середній період сплати податкової заборгованості державі, коефіцієнт податкової заборгованості та забезпечення податкового боргу наведені у цих методичних рекомендаціях [15] не мають окремого напрямку економічного аналізу. Середній період сплати податкової заборгованості державі нами віднесено до аналізу ділової активності, оскільки показує тривалість повернення податкової заборгованості (збільшення періоду оплати заборгованості може бути наслідком різних причин: відсутність коштів, затягування оплати з метою використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування тощо). Показники податкової заборгованості та забезпечення податкового боргу віднесено до напрямку аналізу фінансової стійкості, оскільки вони відображають можливість покриття боргу активами і власним капіталом, виходячи з того, що фінансовим забезпеченням сплати податкового боргу є власний капітал.

Наступним напрямом, що виділяється у проведенні фінансового аналізу, виступає оцінка ділової активності підприємства. У процесі порівняльного аналізу коефіцієнтів, що входять до даного етапу, було відмічено, що у трьох методичних рекомендаціях [13; 18; 23] та частково у Методичних рекомендаціях щодо проведення аналізу фінансового стану підприємства-боржника при отриманні відстрочок (розстрочок) [19] їх перелік та порядок визначення однаковий. Інші методичні рекомендації доповнюють даний напрям розрахунком таких показників, як тривалість одного обороту оборотних засобів та запасів [13; 15]. Їх також необхідно включити до аналізу ділової активності підприємства, оскільки вона також характеризується швидкістю обороту запасів та оборотних засобів суб'єкта господарювання.

Згідно Методичних рекомендацій по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [16] для проведення аналізу грошових потоків підприємства пропонується розраховувати три показники – коефіцієнт дисконтування, чистий приплив грошових коштів та приріст або зменшення коштів у результаті виробничо-господарської діяльності. Зокрема, для обчислення останнього слід здійснити наступні операції: а) розрахувати оборотні активи і короткострокові зобов'язання, виходячи із методу грошових потоків. При коригуванні статей оборотних активів необхідно їх приріст відняти від суми чистого прибутку, а їх зменшення за період, що аналізується, додати до чистого прибутку. Це обумовлено тим, що оцінюючи оборотні активи за методом потоку коштів, ми завищуємо їх суму, тобто

занижуємо прибуток. При коригуванні короткострокових зобов'язань, навпаки, їх зростання треба додати до чистого прибутку, оскільки цей приріст не означає відтік грошових засобів; зменшення короткострокових зобов'язань віднімаються від чистого прибутку; б) коригування чистого прибутку на витрати, що не потребують виплати коштів. Для цього відповідні витрати за період необхідно додати до суми чистого прибутку; в) виключити вплив прибутків та збитків, одержаних як результат від реалізації необоротних активів і цінних паперів інших підприємств.

Останнім напрямом, що виділяється у досліджених нами методичних рекомендаціях є аналіз рентабельності діяльності підприємства. Він знаходить своє відображення у методиках [13; 14; 15; 16; 18; 23], однак знову спостерігається встановлення різних коефіцієнтів для проведення даного етапу фінансового аналізу. Співставність відмічається лише в методиках [18; 23], однак перша з них доповнена визначенням рентабельності акцій та дивідендів, що свідчить про застосування її акціонерними підприємствами. Варто наголосити, що коефіцієнт рентабельності продукції (відношення валового прибутку до собівартості випущеної продукції) у Методичних рекомендаціях по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [16] має інший порядок розрахунку, а саме відношення чистого прибутку до виручки від реалізації.

Кожен державний орган, перед яким звітується підприємство, ставить свої власні вимоги та наводить особисті розрахунки тих чи інших показників фінансового стану підприємства. А той факт, що однакові за назвою показники розраховуються різними способами, викликає одержання різних результатів, збільшує ступінь невизначеності аналітиком.

Слід зазначити, що методика фінансового аналізу у світовій практиці в основному склалася. Відмінності існують лише у послідовності застосовуваних методів і прийомів, у переважанні тих чи інших напрямів аналізу. Вітчизняні ж розробки даної проблеми не відповідають вимогам комплексності, повноти аналізу. Методичні рекомендації, що надаються різними відомствами і міністерствами, спрямовані на аналіз фінансового стану у конкретних умовах, наприклад, при приватизації, санації, банкрутстві, аудиторських перевірках. Однак, більш доцільно було б розробити загальну методику аналізу діяльності підприємства, доповнюючи її необхідними показниками при оцінці суб'єкта господарювання за тих чи інших умов його діяльності. На даній проблемі наголошують і ряд вчених, такі як, А.Г. Беспалова [1], Н. Гавришко [2], О. Конторщикова [8] та ін.

Отже, забезпечення проведення аналізу фінансового стану є можливим за наявності оптимального переліку показників. Пропонуємо при оцінці фінансового стану слід орієнтуватися на сукупність показників, що комплексно характеризують майновий та фінансовий потенціал (ліквідність і платоспроможність, фінансову стійкість), розвиток і результативність діяльності підприємства (рух грошових коштів, ділову активність, фінансові результати) та оцінку ймовірності банкрутства. Проводячи аналіз майнового потенціалу приймається до уваги не предметно-речова або функціональна його характеристики, а грошова оцінка, що дозволяє формувати висновки про оптимальність, можливість і доцільність вкладення фінансових ресурсів в активи підприємства. Фінансовий потенціал також визначається досягнутими за звітний період фінансовими результатами, і крім того, описується певними активними та пасивними статтями балансу, а також співвідношеннями між ними.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищезазначене дослідження, дійшли наступних висновків. По-перше, отримано ґрунтовний висновок, що затверджені на державному рівні методичні рекомендації проведення фінансового аналізу підприємства є неспівставні між собою, що у свою чергу ставить перед аналітиком проблему вибору необхідної методики, а проведення даного аналізу на двох підприємствах за різними методичними рекомендаціями унеможливорює процес співставлення отриманих результатів. Зазначимо, що ряд показників маючи однакову назву за різними методиками передбачають

неоднаковий порядок їх розрахунку. Або ж навпаки, однакові за змістом показники мають різну інтерпретацію своєї назви. Усе це робить процес фінансового аналізу, неспівставним за різними суб'єктами господарювання, безконтрольним, адже аналітик може з упевненістю сказати, що, мотивуючись своїм суб'єктивним баченням, ним було обрано саме ту чи іншу методику проведення фінансового аналізу. Отже, дана проблема потребує свого законодавчого врегулювання.

По-друге, у ринкових умовах існує необхідність розробки методики фінансового аналізу підприємства, яка б давала можливість здійснення загальної оцінки динаміки та структури статей діючої в Україні фінансової звітності; комплексних досліджень фінансової стійкості та ліквідності балансу підприємств; обґрунтування методичних підходів щодо побудови системи фінансових коефіцієнтів та їх розрахунків; дослідження взаємозв'язку прибутку, руху капіталу та потоку грошових коштів; здійснення аналізу інвестиційної привабливості підприємств та організацій на основі фінансових коефіцієнтів та рейтингових оцінок. Нами запропоновано виділяти такі напрями фінансового аналізу з оптимальним переліком показників: оцінка майнового потенціалу, фінансового потенціалу (аналіз ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості), розвитку і результативності діяльності (рух грошових коштів, ділової активності, фінансових результатів), ймовірності банкрутства. Дана методика дасть можливість створення автоматизованої бази даних агрегованих показників, що отримані із застосуванням зазначених методик в цілому по Україні, в розрізі окремих регіонів, видів економічної діяльності, форм власності тощо.

Список використаної літератури:

1. Беспалова А.Г., Іонін Є.Є. Стандарти обліку та звітності як інформаційні передумови аналізу / А.Г. Беспалова, Є.Є. Іонін // Трансформація курсу "Економічний аналіз діяльності підприємства". Тези доповідей міжнар. наук.-метод. конф. 16-17 трав. 2002 р. / Відп. за вип. Л.М. Кіндрацька. – К.: КНЕУ, 2002. – 596 с. – С. 22-27.
2. Гавришко Н. Проблеми розрахунку коефіцієнтів ліквідності / Н. Гавришко // Теорія і практика економічного аналізу: сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку: Збірник тез IV міжнародної науково-практичної конференції (10-12 жовтня 2006 року). – Тернопіль, Економічна думка, 2006. – С. 86-88.
3. Давиденко Н.М. Методологічне забезпечення проведення аналізу фінансового стану підприємств / Н.М. Давиденко // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2003. – № 4 (26). – С. 92-98.
4. Івахненко В.М. Економічний аналіз: [Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / В.М. Івахненко, М.І. Горбатюк, В.С. Львовичкін. – К.: КНЕУ, 1999. – 176 с.
5. Ковалев В.В. Введення в фінансовий менеджмент / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 450 с.
6. Ковалев В.В. Фінансовий аналіз: методи і процедури. / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с.
7. Кожанова Є.П., Отенко І.П. Економічний аналіз: [Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни] / Є.П. Кожанова, І.П. Отенко. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2003. – 208 с.
8. Конторщикова О. Аналіз фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством / О. Конторщикова // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – № 6. – С. 3-5.
9. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: [Навч. посіб.] / М.Я. Коробов. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. – 378 с.
10. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування / Г.О. Крамаренко. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
11. Купчина Л.А. Аналіз фінансової діяльності з допомогою коефіцієнтів / Л.А. Купчина // Бухгалтерський учет. – 1997. – № 2. – С. 51-66.
12. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: [Монографія] / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.
13. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій. Затверджена Наказом Агенства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 81 від 27 червня 1997 р. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 серпня 1997 року за № 288/2092 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 32.
14. Методичні

рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. Затверджено Центральною спілкою споживчих товариств України від 28.07. 2006 р. – Режим доступу: <http://www.moz.gov.ua/ua/main/?docID=13483>

15. Методичні рекомендації з організації кабінетного аудиту (для юридичних осіб). Затверджено Наказом Державної податкової адміністрації України № 567 від 25.11.2002 р. // Бухгалтерія. – 2003. – № 18.

16. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій. Лист Державної податкової адміністрації України № 759/10/20-2117 від 27.01.1998 р. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GDPI1722.html.

17. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Затверджено Наказом Міністерства економіки України № 10 від 17.01.2001 р. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2001_01_17/MEO1007.html.

18. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств – емітентів облігацій (крім комерційних банків). Затверджено Протоколом засідання Аудиторської палати України № 99 від 23.02.2001 р. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 4.

19. Методичні рекомендації щодо проведення аналізу фінансового стану підприємства-боржника при отриманні відстрочок (розстрочок). Затверджені листом Державної податкової адміністрації України № 7141/10/20-0017 від 15.06.1998 р. – Режим доступу: <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=156&ArtID=424>.

20. *Мец В.О.* Економічний аналіз фінансового стану і фінансових результатів підприємства: [Навч. посіб.] / В.О. Мец. – К.: Вища шк., 2003. – 278 с.

21. *Мних Є.В.* Економічний аналіз: [Підручник] / Є.В. Мних. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с.

22. *Пилипенко О.І.* Економічний аналіз фінансової стійкості підприємства / О.І. Пилипенко. // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2003. – № 4 (26). – С. 218-227.

23. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. Затверджено Наказом Міністерства фінансів України і Фонду державного майна № 49/121 від 26.01.2001 р. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 8 лютого 2001 р. за № 121/5312. – Режим доступу: <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=156&ArtID=425>.

24. *Попович П.Я.* Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. [Підручник] / П.Я. Попович. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 454 с.

25. *Тарасенко Н.В.* Економічний аналіз: [Навчальний посібник]. – 3-тє видання, перероб. і доп. / Н.В. Тарасенко. – Львів: "Новий світ – 2000", – 2004. – 344 с.

26. Теория анализа хозяйственной деятельности: [Учеб.] / Осмоловский В.В., Кравченко Л.И., Русак Н.А. и др.; Под общ. ред. В.В. Осмоловского. – Мн.: Новое знание, 2001. – 318 с.

27. Фінансовий аналіз: [Навч. посіб.] / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш та ін.; За ред. проф. Г.В. Митрофанова. – К.: Київ. Нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 301 с.

28. *Чечевицына Л.Н.* Экономический анализ: [Учебное пособие] / Л.Н. Чечевицына. – Ростов н/Д: изд-во "Феникс", 2001. – 448 с.

29. *Шкарабан С.І.* Деякі питання вдосконалення економічного аналізу / С.І. Шкарабан // Удосконалення обліку та аналізу господарської діяльності на основі впровадження нових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні: Тези доповідей між нар. наук.-практ. конф. 16-18 жовт. 2000 р. / Відп. за вип. В.М. Івахненко. – К.: КНЕУ, 2000. – 268 с. – С. 220-222.

30. *Micherda B.* Analiza finansowa w powych normach wykonywania zawodu biegłego rewidenta / B. Micherda // Zeszyty teoretyczne rachunkowości. – 2004. – № 20(76). – S. 77-95.

РАЙКОВСЬКА Інна Тадеушівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і контролю Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:

- теорія та методологія економічного аналізу;
- проблеми теорії бухгалтерського обліку

